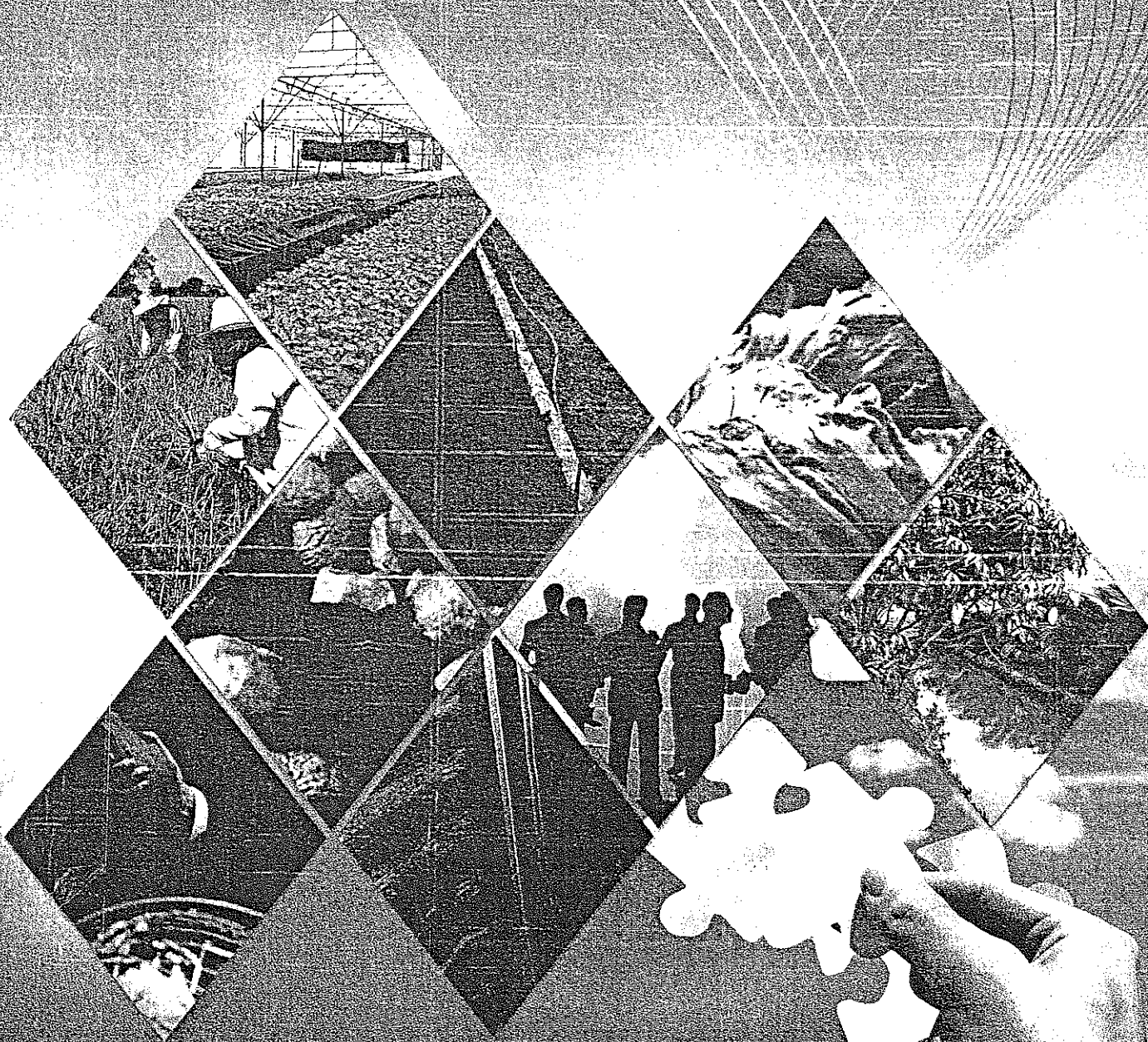

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ร่วมกับ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

“การพัฒนาชนบทที่ยั่งยืน”

21-23 មករា 2553

กลุ่มที่ 2 การท่องเที่ยว

หน้า

B1	การวิจัยและพัฒนาสารสนเทศ เชื่อมโยงเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกในประเทศไทยตอนภาคลุ่มแม่น้ำโขงผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต นำเสนอโดย : ว่าที่ พ.ต.ฉัตรพล ตันมิ่ง	73
B2	สถานการณ์และแนวโน้มของการพัฒนาการท่องเที่ยวบนเส้นทางยุทธศาสตร์ R3A (เชียงราย-คุนหมิง) นำเสนอโดย : ธงชัย ภูวนาถวิจิตร	79
B3	การท่องเที่ยวเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการป่าชายเลนบ้านคลองลี้ดี อำเภอกำแพง และการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก อำเภอละมู จังหวัดสตูล นำเสนอโดย : ชัยรัตน์ จุสปาโล	84
B4	การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและสุขภาพในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ นำเสนอโดย : ...	88
B5	การมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว อ.นครหลวง จ.พระนครศรีอยุธยา นำเสนอโดย : บุญสมหญิง พลเมืองดี	95
B6	เส้นทางท่องเที่ยวสุขภาพปฏิตกรรมในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย นำเสนอโดย : อังศัรวา ณ สุนทร	99
B7	ความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และเมืองปรัวาส นำเสนอโดย : นภนัท หอมสุต	104
B8	ความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในอำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ นำเสนอโดย : ดวงพร อ่อนหวาน	109

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับวิถีชีวิตชุมชนลุ่มน้ำเข็ก อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก
Eco Tourism and Communities along the Khek River, Amphoe Wangthong, Phitsanuloke Province.

นางสาวกุลแก้ว คล้ายแก้ว¹

¹คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

156 หมู่ 5 ตำบลพลายชุมพล อำเภอมือง จังหวัดพิษณุโลก 65000 โทรศัพท์ : 055 267103 E-mail : kulkaewtourism@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัย เรื่อง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับวิถีชีวิตชุมชนลุ่มน้ำเข็ก อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาบริบทและวิถีชีวิตชุมชนลุ่มน้ำเข็กทั้งก่อนและหลังการเข้ามาของการท่องเที่ยว 2) เพื่อศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนลุ่มน้ำเข็ก 3) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการท่องเที่ยวของผู้ประกอบการที่เป็นอยู่เปรียบเทียบกับหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และ 4) เพื่อหารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ชุมชนลุ่มน้ำเข็กที่เหมาะสม

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับพื้นที่ที่ศึกษาและใช้การสังเกต (Observation) เพื่อทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำเข็กและผลจากการท่องเที่ยวต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนในพื้นที่ทั้งก่อนและหลังของการเข้ามาของการท่องเที่ยวตลอดจนรูปแบบการให้บริการของผู้ประกอบการในลุ่มน้ำ

ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนลุ่มน้ำเข็กตั้งแต่เริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ.2510-พ.ศ.2537 ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงมากนัก ซึ่งเป็นผลดีกับชุมชน และเมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาตั้งแต่ พ.ศ.2538-ปัจจุบัน จึงเริ่มมีการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อย่างเห็นได้ชัด ในพื้นที่ลุ่มน้ำเข็กมีชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนบ้านน้ำตกปอยและชุมชนบ้านปากยาง (บ้านทรัพย์เจริญ) ชุมชนบ้านน้ำตกปอยมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว คือ มีน้ำตกปอยซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและมีนักท่องเที่ยวเข้าไปเพื่อเล่นน้ำตก พักผ่อนหย่อนใจ ถ่ายภาพ และเดินชมหมู่บ้าน ส่วนชุมชนบ้านปากยางมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว คือ มีบริการล่องแก่งลำน้ำเข็ก โดยการรวมกลุ่มและบริหารจัดการท่องเที่ยวด้วยสมาชิกในชุมชน ประการที่สอง การเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ ในอดีตชุมชนยังชีพด้วยการทำการเกษตร แต่เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาชุมชนมีรายได้เสริมจากการท่องเที่ยวมากขึ้น ด้านสังคมจากอดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบันคนในชุมชนส่วนใหญ่ยังมีความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน ด้านวัฒนธรรมจากอดีตจนถึงปัจจุบันคนในชุมชนยังยึดถือปฏิบัติตามประเพณีอันดีงามและเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ด้านสิ่งแวดล้อมจากอดีตพื้นที่ลุ่มน้ำเข็กมีพันธุ์พืชสัตว์ป่าและสัตว์น้ำอุดมสมบูรณ์ แต่ในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปบ้างเล็กน้อย อันเนื่องมาจากการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงของสภาวะสิ่งแวดล้อม

และประการสุดท้ายเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศลุ่มน้ำเข็กที่เหมาะสมควรผนวกกิจกรรมล่องแก่งลำน้ำเข็กควบคู่การท่องเที่ยวในชุมชนของพื้นที่ลุ่มน้ำเข็กเพื่อเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนอื่นๆ และเป็นการเปิดตัวแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ ของชุมชนในพื้นที่อีกด้วย

คำสำคัญ ลุ่มน้ำเข็ก, วิสาหกิจชุมชน, การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, วิถีชีวิตชุมชน, จังหวัดพิษณุโลก

Abstract

This study aimed at (1) studying the community background and ways of life before and after the advent of the tourism industry; (2) examining the impacts of tourism on the change of ways of life; (3) comparing the provision of current rafting tours to eco-tourism management; and (4) searching the suitable eco-tourism management for the community. The subjects were people along the Khek River, Amphoe Wangthong. The data were collected by in-depth interview.

The results of the study reveal that Khek Community was officially established in 1967 and remained unchanged until 1994 prior to the advent of the eco-tourism. The tourism entailed at least two communities, Poy Waterfalls and Pak Yang (Ban Sup Jareon) respectively. Poy Waterfalls Community is famous for its beautiful, adventurous waterfalls, recreation area, picture-taking village, and sightseeing. Pak Yang, meanwhile, is famed for its rafting tours along the Khek River. The tours are organized and managed by members of the community.

As long as the economic change is concerned, the community remains largely agriculturally dependable. However, it increases its extra income from the tourism industry. It also maintains the relationship among the community members via religious events and cultural traditions. Although Khek Community has been rich in flora and fauna and marine lives, it is prone to experience such changes due to modern development and ecological transition. Lastly, the community should get involved

in tourism planning as the rafting tours on the Khek River is currently promoted, which will have an effect on their ways of life.

Keywords : Khek River, Small and Micro Community Enterprise, Eco Tourism, Local People ways of life, Phitsanulok Province

1. บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่รัฐบาลให้ความสำคัญในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์หลักในการสร้างรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศให้แก่ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยอย่างรวดเร็ว โดยได้กำหนดให้การท่องเที่ยวมีความสำคัญในลำดับต้นของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ การท่องเที่ยวในฐานะที่เป็นการค้าบริการที่มีศักยภาพเพื่อสร้างงานและกระจายรายได้สู่ชนบทและชุมชน โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงคุณภาพและพัฒนาธุรกิจบริการที่มีศักยภาพใหม่ๆ ให้สอดคล้องกับศักยภาพของท้องถิ่นซึ่งรวมถึงวิถีชีวิต สภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ ลำน้ำเข็กเป็นลำน้ำที่ถือกำเนิดจากเทือกเขาเขาปู่แล้วไหลผ่านอุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง จังหวัดเพชรบูรณ์(หนองแม่นา)อำเภอลำสัก เรียกว่า "ลำน้ำเข็ก" ไหลผ่านอำเภอวังทอง ที่ตำบลแก่งโสภา ตำบลวังนกแอ่น ตำบลชัยนาม ตำบลดินทอง ตำบลวังพิรุณ และตำบลแม่ระกา ลงสู่แม่น้ำน่านที่บ้านท่าหอ จังหวัดพิจิตร ลำน้ำเข็กเป็นลำน้ำที่ไหลลาดเอียงเชิงเขาเคียงคู่ทางหลวงหมายเลข 12 ผ่านจังหวัดพิษณุโลก-หล่มสัก ขนาดลำน้ำแตกต่างกันตามภูมิประเทศผ่านแก่งหินและน้ำตก นอกจากนี้ลำน้ำเข็กยังมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำในตำบลเกษตรกรรม กล่าวคือ การปลูกพืชสวนและพืชไร่ตามฤดูกาล แต่เมื่อมีการท่องเที่ยวประเภทผจญภัยลำน้ำเข็กจึงถูกจับตามองในฐานะเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่ที่น่าสนใจ ในที่สุดกิจกรรมล่องแก่งจึงได้เข้ามาในพื้นที่ประมาณปี พ.ศ.2538 ซึ่งจะเห็นได้ว่าผลประโยชน์ที่ชุมชนในเขตพื้นที่ลำน้ำเข็กได้รับมิได้มีเพียงด้านการเกษตรเพียงด้านเดียวแต่ยังได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวด้วย ลำน้ำเข็กจึงดึงดูดให้นักท่องเที่ยวจากทุกสารทิศเข้ามาท่องเที่ยวอย่างมากมายบวกกับกระแสความนิยมท่องเที่ยวล่องแก่งและผจญภัย ซึ่งภาครัฐบาลให้การสนับสนุนอยู่ในขณะนั้น จึงเกิดกิจกรรมล่องแก่งในเขตพื้นที่นี้อย่างต่อเนื่อง กิจกรรมล่องแก่งลำน้ำเข็กยังผลักดันให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับจ้างเป็นผู้นำนำพา ซึ่งหากมองในมิติด้านการแรงงาน อาจกล่าวได้ว่ากิจกรรมล่องแก่งสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านได้เป็นอย่างดีทำให้ชาวบ้านในพื้นที่มีอาชีพเสริม ดังนั้นลำน้ำเข็กนี้มิได้เพียงหล่อเลี้ยงให้ชุมชนพึ่งพาประโยชน์ในด้านการเกษตรเพียงอย่างเดียวอีกต่อไป แต่ยังเป็นพื้นที่ทางการท่องเที่ยวที่สร้างรายได้เสริมให้กับชุมชนในท้องถิ่นตามเส้นทางลำน้ำที่ไหลผ่าน โดยใช้กิจกรรมการล่องแก่งที่สร้างความสนุกสนานให้กับนักท่องเที่ยวจนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงอีกแห่งหนึ่งของประเทศไทย แต่กระนั้นก็ตามหากมองในมิติด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแล้วจะเห็นได้ว่าทรัพยากรน้ำเป็นทรัพยากรที่สำคัญต่ออาชีพหลักของชุมชน แต่หากพื้นที่ลุ่มน้ำเข็กได้ถูกใช้และถูกกระทำอย่างต่อเนื่องก็อาจส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ ทำลาย

ระบบนิเวศทั้งในลำน้ำและสภาพแวดล้อมโดยรอบอันเนื่องมาจากการประกอบธุรกิจล่องแก่งของผู้ประกอบการท้องถิ่นในพื้นที่ทั้งกรณีที่ภาครัฐให้การสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวดังกล่าวใช้ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนในพื้นที่เพื่อสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว แต่จะมีวิธีการป้องกัน รักษาระบบนิเวศ ควบคุมคุณภาพการให้บริการล่องแก่งที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และถูกต้องตามหลักการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้อย่างไร รูปแบบการท่องเที่ยวล่องแก่งของชุมชนลุ่มน้ำเข็กสมควรจะเป็นไปในทิศทางใด จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศส่งผลให้วิถีชีวิตชุมชนลุ่มน้ำเข็ก อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลกเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยเพียงไร และรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมในพื้นที่ลุ่มน้ำเข็กน่าจะเป็นอย่างไร เพื่อเป็นการรักษาทรัพยากรทางธรรมชาติไว้และชุมชนสามารถพึ่งพาลำน้ำเพื่อใช้ประโยชน์ในอาชีพหลักและอาชีพเสริมจากการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืนสืบไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาบริบทและวิถีชีวิตชุมชนลุ่มน้ำเข็ก ทั้งก่อนและหลังการเข้ามาของการท่องเที่ยว
- 2.2 เพื่อศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนลุ่มน้ำเข็ก
- 2.3 เพื่อศึกษาสภาพการจัดการล่องแก่งของผู้ประกอบการที่เป็นอยู่เปรียบเทียบกับหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 2.4 เพื่อหารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ชุมชนลุ่มน้ำเข็กที่เหมาะสม

3. วิธีการดำเนินงาน

การศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนลุ่มน้ำเข็ก อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research)มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

3.1 ข้อมูลและแหล่งข้อมูล

3.1.1 แหล่งข้อมูลจากเอกสาร ได้ทำการสืบค้นจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1.2 แหล่งข้อมูลบุคคล คือ ผู้รู้เกี่ยวกับพื้นที่จากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว องค์การบริหารส่วนตำบลแก่งโสภา และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคเหนือเขต 3 ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการในพื้นที่ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 1 บ้านน้ำตกปอย และหมู่ 8 บ้านปากยาง (บ้านทรัพย์เจริญ) ประธานชมรมล่องแก่ง และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนล่องแก่ง ผู้รู้และปราชญ์ชาวบ้านของชุมชนหมู่ 1 บ้านน้ำตกปอย หมู่ 8 บ้านปากยาง(บ้านทรัพย์เจริญ) และกลุ่มผู้ประกอบการล่องแก่งที่จดทะเบียนธุรกิจ นำเที่ยวในพื้นที่ รวมทั้งสิ้น 30 คน

3.2 วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interviews) ผู้รู้เกี่ยวกับพื้นที่ศึกษา ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการ และปราชญ์ในชุมชน ตลอดจนการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Informal interview) กับชาวบ้านของพื้นที่ที่ศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและบริบทชุมชนอย่างละเอียด นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังต่อไปนี้ กล่าวคือ

3.2.1 จัดประชุมเพื่อเตรียมความพร้อมและการสร้างความเข้าใจในการศึกษากับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ได้แก่ผู้วิจัยและทีมงานผู้ช่วยนักวิจัย และศึกษาบริบทของชุมชนโดยการสังเกต(Observation)เพื่อทำการเก็บข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับบริบทในพื้นที่ ลักษณะทางกายภาพ และความเป็นอยู่ของชุมชน

3.2.2 ศึกษาบริบทของชุมชนโดยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม(Participant Observation)และสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชุมชน วิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรม และสภาพการณ์ของพื้นที่ในอดีตก่อนมีการท่องเที่ยวและหลังมีการท่องเที่ยวตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม

3.2.3 ศึกษาสภาพการณ์ของพื้นที่ในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในด้านต่างๆคือปัจจัยดึงดูด (ทรัพยากรธรรมชาติ) รูปแบบจัดการกิจกรรมท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการ ผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนที่เกิดจากการท่องเที่ยว การหารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน ลุ่มน้ำเข็ก

3.2.4 สรุปถอดบทเรียน(Lesson Learn)ข้อมูลที่ได้เพื่อตรวจสอบข้อมูลที่ได้ โดยการวิเคราะห์ถึงบริบทชุมชน สภาพการณ์การท่องเที่ยว เพื่อสรุปให้ได้รูปแบบและแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสม และดำเนินการเผยแพร่ข้อมูลโดยการจัดทำเป็นเอกสารทางวิชาการและสื่ออิเล็กทรอนิกส์

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน คือ การเข้าไปในพื้นที่ที่เกิดการท่องเที่ยวสองแห่ง จากนั้นใช้วิธีการสังเกตและการสัมภาษณ์ในประเด็นที่กำหนดไว้ ซึ่งใช้ระยะเวลาในการลงพื้นที่ในครั้งนี้เป็นระยะเวลา 3 เดือน และใช้ระยะเวลาอีกประมาณ 2 เดือน ในการสำรวจพื้นที่เพื่อให้ทราบถึงบริบทของพื้นที่ จากนั้นผู้วิจัยยังทำการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการสองแห่งเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบความหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งในขั้นตอนนี้จะให้เข้าถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรการท่องเที่ยวธรรมชาติในพื้นที่ลุ่มน้ำเข็ก และได้ทราบเกี่ยวกับวิธีการ การจัดการสองแห่งของผู้ประกอบการว่าดำเนินกิจการภายใต้หลักการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่

3.4 การตรวจสอบข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูลสามเส้า (Data Triangulation) ซึ่งใช้วิธีในการตรวจสอบและนำข้อมูลที่ได้ในประเด็นต่างๆ ผู้วิจัยจะได้นำมาจัดเป็นหมู่ตามประเภทและประเด็นที่ต้องการแล้วนำมาวิเคราะห์จากเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อหาความสัมพันธ์และเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ เข้าด้วยกัน (สุภาวศ์ จันทวานิช, 2546) จากนั้นจึงรายงานผลโดยการรายงานผลการศึกษาโดยใช้เทคนิคการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ต่อไป

4. ผลการศึกษา

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนลุ่มน้ำเข็ก อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ชุมชนลุ่มน้ำเข็กเริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ.2510 และเมื่อมีการ

ท่องเที่ยวเข้ามาตั้งแต่ พ.ศ.2538-ปัจจุบัน จึงเริ่มมีการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อย่างเห็นได้ชัด ในพื้นที่ลุ่มน้ำเข็กมีชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนบ้านน้ำตกปอยและชุมชนบ้านปากยาง(บ้านทรัพย์เจริญ)

4.1 ชุมชนบ้านน้ำตกปอย ชุมชนบ้านน้ำตกปอย ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลแก่งโสภา อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก มีประวัติความเป็นมาดังนี้ มีพยานคนหนึ่งชื่อว่านายพราหมณ์บุตร และมีลูกน้องอีกสองคน ได้ไล่ล่าจากจากนครป่าหมากจนถึงแม่น้ำแห่งหนึ่งก็ได้อะไรมาด้วยน้ำหนึ่งไป เมื่อถูกน้ำเซาะล้างตัวจึงทำให้พราหมณ์ได้เห็นว่ามีถ้ำที่คนไล่ล่านั้นมีตัวเป็นสีทอง ก็เลยทำให้พราหมณ์อยากได้ถ้ำเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิมจึงติดตามมาเรื่อยๆ จนมาถึงลำน้ำเข็กแห่งหนึ่งถ้ำทองจึงว่ายน้ำข้ามไปอีก จึงได้ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า บ้านท่าข้าม และต่อมาพราหมณ์กับลูกน้องอีกสองคนก็ออกติดตามถ้ำมาอย่างตั้งใจจนมาเจอถ้ำที่ถ้ำทอง "ป้อล่อ" ถ้ำทองได้ไล่ล่าขึ้นที่ป้อล่อพราหมณ์เลยตั้งชื่อหมู่บ้านนั้นว่าบ้านป้อล่อแล้วก็ยังตามไม่ทันแต่ก็ยังอุตส่าห์พยายามออกตามหาเรื่อยๆ จนกระทั่งถึงหมู่บ้านแห่งหนึ่งก็เกิดเหตุฝนตกปรอยๆ ซึ่งทำให้รอยถ้ำทองหายไปแล้วยากกับการติดตาม แต่ฝนก็ยังไม่หยุดตกก็ยังคงปรอยๆ จึงเรียกชื่อหมู่บ้านนี้ว่า บ้านปรอย และเปลี่ยนมาเรียกเป็น บ้านน้ำตกปอย ในปัจจุบันชุมชนบ้านน้ำตกปอย เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในเขตตำบลแก่งโสภา มีระยะห่างจากที่ว่าการอำเภอวังทอง ประมาณ 42 กิโลเมตร ชาวบ้านส่วนใหญ่ทำการเกษตร เช่น การทำไร่ข้าวโพด มันสำปะหลัง และสวนผลไม้

4.1.1 ด้านสภาพทางเศรษฐกิจ ประชากรส่วนใหญ่ของชุมชนบ้านน้ำตกปอย หมู่ที่ 1 ประกอบอาชีพหลัก คือ การทำการเกษตร จำนวน 104 ครัวเรือน ซึ่งประชากรมีรายได้เฉลี่ยปีละ 45,000 บาท ต่อคน ต่อปี คนภายในชุมชนมีวิถีชีวิตพึ่งพาธรรมชาติในการดำรงอยู่ และเนื่องจากพื้นที่ทางการเกษตรมีความอุดมสมบูรณ์ทำให้มีผลผลิตข้าว พืชสวน ได้แก่ พริก ผักพืชบ้านแดงกวา เงาะ มะม่วง น้อยหน่า ขนุน ลองกอง ส่วนพืชไร่ ได้แก่ ถั่วดำ ถั่วแดง มันสำปะหลัง ข้าวโพด ซึ่งได้ผลผลิตเป็นจำนวนมาก และสัตว์เศรษฐกิจของชุมชน ได้แก่ การเลี้ยงไก่ และการเลี้ยงจิ้งหรีด และยังพึ่งพาการยังชีพด้วยการหาของป่าใน "ป่าเศรษฐกิจ" หรือ "เขตสวนป่าเขากระยาง" ได้แก่ ผักหวาน และดอกกระเจียวป่านำมาขายและการบริโภค หลังจากที่มีการท่องเที่ยวเข้ามา (พ.ศ. 2538-ปัจจุบัน) นอกจากประชาชนชุมชนลุ่มน้ำเข็กจะประกอบอาชีพการเกษตรตามวิถีชีวิตเมื่อครั้งในอดีตแล้ว ชุมชนยังมีรายได้เสริมมาจากการรับจ้างในอุตสาหกรรมบริการท่องเที่ยว เช่น การรับจ้างเป็นนายหัว นายท้าย การล่องแก่งของผู้ประกอบการเอกชน การเป็นลูกจ้างในโรงแรมและรีสอร์ท การค้าขายสินค้าของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว การขายอาหารและเครื่องดื่มในบริเวณลำน้ำเข็กและบริเวณน้ำตกให้แก่นักท่องเที่ยว

4.1.2 ด้านสภาพทางสังคม ชุมชนบ้านน้ำตกปอย มีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีขึ้นเนื่องมาจากการที่ผู้นำชุมชนหมู่บ้านน้ำตกปอยมีผู้นำที่วิสัยทัศน์ที่ดี และเป็นผู้นำที่พัฒนาให้ชุมชนดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดกิจกรรมของชุมชน การจัดเวทีประชาคมหมู่บ้าน ตลอดจนการเข้าร่วมกิจกรรมกับทางราชการ การเข้าร่วมประเพณีท้องถิ่นซึ่งคนในชุมชนจะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

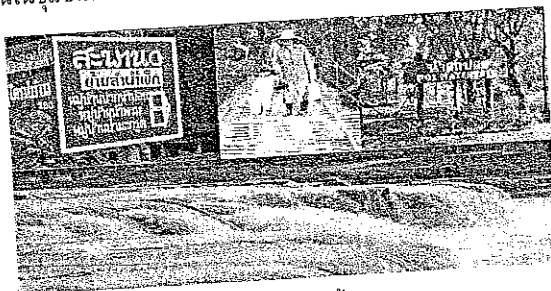
4.1.3 ด้านโครงสร้างพื้นฐาน โดยภาพรวมหมู่บ้านในปัจจุบันดีขึ้น ถนนคอนกรีตรอบบริเวณหมู่บ้าน แต่ยังไม่ทั่วหมดทุกซอย ภายในชุมชนบ้านน้ำตกปอย มีน้ำประปาและไฟฟ้าใช้ แต่ยังไม่มีไฟฟ้ารายทางที่จะให้แสงสว่างตามจุดที่เป็นชุมชนหรือตามจุดรวมด้านน้ำประปาก็ยังไม่มีความสะดวกได้ตามมาตรฐาน ไม่สามารถนำมาบริโภคได้ เหมาะสำหรับการอุปโภคเท่านั้น และในปัจจุบันชุมชนบางครอบครัวยังไม่มีเอกสารสิทธิ์ในการครอบครองที่ดินทำกินเพื่อใช้ในการแปรสินทรัพย์เป็นทุน และหมู่บ้าน มีความสะอาด แต่ยังขาดสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน เช่น ถังขยะ ห้องน้ำสำหรับบริการนักท่องเที่ยว เป็นต้น

4.1.4 ด้านวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนบ้านน้ำตกปอยมีประเพณีและวันสำคัญทางศาสนา ชาวบ้านน้ำตกปอยได้ถือปฏิบัติจัดทำกันมาทุกปี คือ การทำพิธีไหว้ศาลพ่อปู่ประจำหมู่บ้าน และอาบน้ำผู้สูงอายุ มีภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ การจักสานและทอผ้าฝ้าย

4.1.5 ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ชุมชนบ้านน้ำตกปอย

ชุมชนบ้านน้ำตกปอย ตั้งอยู่บริเวณกม.ที่ 59-60 ของถนนสายพิษณุโลก-หล่มสัก ชุมชนมีสภาพโดยรอบร่มรื่นเหมาะเป็นที่พักผ่อนมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ คือ น้ำตกปอย และบ้านพักขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (ออป.) เรียกได้ว่าเป็นอีกหนึ่งจุดแข็งของการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เพราะได้เปิดให้บริการบ้านพัก อาหารและเครื่องดื่มแก่นักท่องเที่ยว ส่วนน้ำตกปอยคือ สถานที่ท่องเที่ยวที่มีความสวยงามตามธรรมชาติ มีภูเขาล้อมรอบมีอากาศเย็นสบาย ภายในหมู่บ้านยังมีสวนเกษตรผลไม้ นอกจากนี้ยังให้บริการเช่าจักรยานน้ำอีกด้วย

การท่องเที่ยวสองแ่งของชุมชนบ้านน้ำตกปอยซึ่งเกิดจากการรวมตัวของชุมชนที่มีความมุ่งมั่นต้องการให้สมาชิกมีรายได้เสริมจากการท่องเที่ยว แต่การให้บริการสองแ่งของชุมชนบ้านน้ำตกปอยไม่ประสบความสำเร็จ ซึ่งเกิดจากขาดความต่อเนื่องของผู้นำในท้องถิ่น และการขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว จึงทำให้ล้มเลิกไปในที่สุด ในปัจจุบันชุมชนยังได้รับการส่งเสริมการท่องเที่ยวในรูปแบบอื่นแทน กล่าวคือ การให้บริการรถถีบหรือจักรยานน้ำ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เช่าและใช้ทำกิจกรรม แต่ในปัจจุบันจักรยานน้ำมีอยู่ทั้งหมด 4 คัน แต่อยู่ในสภาพทรุดโทรม รูปแบบการท่องเที่ยวที่ปรากฏอยู่ในชุมชนบ้านน้ำตกปอย คือ การท่องเที่ยวเพื่อชมธรรมชาติ การเล่นน้ำในน้ำตกปอย และการรับประทานอาหารในบริเวณน้ำตกปอย ซึ่งเป็นร้านค้าของคนในชุมชนนั่นเอง

ภาพ 1 ชุมชนบ้านน้ำตกปอย

4.2 ชุมชนบ้านปากยาง ชุมชนบ้านปากยาง ซึ่งปัจจุบันเรียกว่า บ้านทรัพย์เจริญ ตั้งอยู่ที่หมู่ 8 ตำบลแก่งโสภา อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ได้เปลี่ยนชื่อใหม่จาก บ้านทรัพย์เจริญ ที่มาของชื่อบ้านปากยางนั้นเรียกตามลักษณะภูมิประเทศ ซึ่งมีคลองบางยี่ ไหลหาบรรจบกับลำน้ำเข็ก จึงเป็นที่มาของชื่อ บ้านปากยาง ต่อมาในสมัยของผู้ใหญ่บ้านบ่อน โพธิ์สมบัติ ได้เสนอแยกหมู่บ้านเดิมซึ่งมีพื้นที่ 3 หมู่บ้านปากยางยังเป็นหมู่บ้านที่อยู่ในหมู่ที่ 3 บ้านห้วยมูล ซึ่งมีพื้นที่กว้างมากไม่สะดวกในการบริหารด้านการปกครอง และการติดต่อประสานงาน และเมื่อได้อนุมัติจากทางราชการให้แยกหมู่บ้านออกได้ทางอำเภอจึงได้เสนอเพื่อตั้งชื่อใหม่ว่า “บ้านทรัพย์เจริญ” ตั้งคล้ายๆ กับหมู่บ้านทรัพย์ไพรวัลย์ ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีความเจริญอยู่แล้ว หมู่บ้านทรัพย์เจริญที่ตั้งขึ้นมาใหม่นี้ จะมีความเจริญเหมือนกันต่อไป หมู่บ้านปากยางจึงเปลี่ยน ชื่อเป็นหมู่บ้านทรัพย์เจริญตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาสภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปของตำบลแก่งโสภาเป็นที่ราบสูงและพื้นที่ลาดเอียงจากทิศเหนือไปทิศใต้ โดยมีคลองม่วงหอมและแม่น้ำเข็กเป็นแหล่งน้ำการเกษตรที่สำคัญของตำบล

4.2.1 ด้านสภาพทางเศรษฐกิจ ชุมชนบ้านปากยาง (บ้านทรัพย์เจริญ) หมู่ 8 ตำบลแก่งโสภา อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลัก ได้แก่ การปลูกพืชไร่ การปลูกไม้ผล เป็นอาชีพหลัก และประกอบอาชีพเสริม ได้แก่ พายเรือยาวสำหรับการล่องแก่งลำน้ำเข็กในฤดูท่องเที่ยว และเป็นพนักงานของโรงแรมและรีสอร์ท

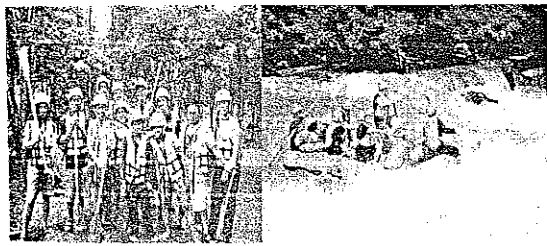
4.2.2 ด้านสภาพทางสังคม ชุมชนบ้านปากยาง (บ้านทรัพย์เจริญ)มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนและยังเล็งเห็นความสำคัญของกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้น ซึ่งประชากรในชุมชนส่วนใหญ่มีสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน และเกิดกระบวนการรวมกลุ่มกัน ซึ่งสามารถสังเกตได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพหลัก คือ การเกษตร ปลูกไม้ผล พืชไร่ และมีอาชีพรองคือ ปลูกผัก และการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

4.2.3 ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ชุมชนบ้านปากยาง (บ้านทรัพย์เจริญ) หมู่ 8 ตำบลแก่งโสภา มีโรงเรียนประถมศึกษาจำนวน 8 แห่ง โรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 1 แห่ง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 5 แห่ง ที่อ่านหนังสือพิมพ์หมู่บ้าน จำนวน 2 แห่ง วัด จำนวน 10 แห่ง โบสถ์ จำนวน 1 แห่ง และสถานีนอนมาย์ตำบลจำนวน 1 แห่ง

4.2.4 ด้านวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนบ้านปากยาง (บ้านทรัพย์เจริญ) หมู่ 8 ตำบลแก่งโสภา มีประเพณีและวัฒนธรรมที่น่าสนใจดังนี้ ประเพณีทำบุญกลางบ้าน ซึ่งจะจัดขึ้นในวันที่ 19 เมษายน ของทุกปี ประเพณีบวชนาคหมู่ ซึ่งจะจัดในวันที่ 13-15 กุมภาพันธ์ (ขึ้น 14-15 ค่ำ เดือนสาม) ประเพณีขึ้นปีใหม่ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีวันตรุษ-วันสารท และการเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนา

4.2.5 ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ชุมชนบ้านปากยาง ซึ่งปัจจุบันเรียกว่า บ้านทรัพย์เจริญ ตั้งอยู่ที่หมู่ 8 ตำบลแก่งโสภา อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจมากมาย เช่น การชมสภาพวิถีชีวิตชุมชน และกิจกรรมท่องเที่ยวที่สำคัญที่สุดของชุมชนบ้านปากยาง คือ การให้บริการล่องแก่งลำน้ำเข็ก เกิดขึ้นโดยการรวมตัวของกลุ่มสมาชิกในชุมชน

โดยตั้งชื่อกลุ่มว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนล่องแก่ง โดยในปี พ.ศ.2547 สมาชิกในหมู่บ้านได้มีการประชุมปรึกษาหารือเรื่องการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตามแผนแม่บทชุมชนในประเด็นที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว และได้จัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้บริการล่องแก่งแก่นักท่องเที่ยว โดยเปิดให้สมาชิกทุกคนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านถือเป็นเจ้าของร่วมกัน แล้วจึงคนที่ว่างงานในหมู่บ้านเข้ามาอบรมฝึกการเป็นนายหัวเรือ นายท้ายเรือ การกู้ยืมทางน้ำ และทำหน้าที่มัคคุเทศก์ด้วย ซึ่งวิธีการดำเนินงาน คือ “นายหัวเรือ นายท้ายเรือ การกู้ยืมทางน้ำผลให้แก่สมาชิก โดยดึงคนที่ว่างงาน ระดมทุนจากชาวบ้านหุ้นละ 100 บาทโดยให้หลักคาวีเรือนละ 1 หุ้น ชุมชนบ้านปากยางอาจเรียกได้ว่าเป็นชุมชนต้นแบบที่จัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจที่มุ่งเน้นการให้บริการล่องแก่งในลำน้ำเข็กมีทั้งหมด 18 แก่ง มีระดับความยากตั้งแต่ 1-5 สลัดกันไปในระยะทางประมาณ 9 กิโลเมตร ใช้ระยะเวลาในการล่องแก่งประมาณ 2 ชั่วโมง 30 นาทีโดยประมาณ จุดเด่นอยู่ที่แก่งความยากระดับ 5 ซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 4 แก่งด้วยกัน ได้แก่ แก่งขวาง ความยาว 250 เมตร แก่งท้ายดงสระ ความยาว 150 เมตร แก่งนางคอย ซึ่งมีลักษณะเป็นแก่งหน้าผาความยาว 50 เมตร และแก่งยาว ความยาว 250 เมตร

ภาพ 2 วิสาหกิจชุมชนบ้านปากยางบริหารจัดการทัวร์ล่องแก่ง

4.3 ด้านการจัดกิจกรรมล่องแก่งของผู้ประกอบการเปรียบเทียบกับหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากองค์ประกอบของหลักการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(2540) ได้กำหนดขอบเขตของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศครอบคลุมองค์ประกอบหลัก(Key Elements) 4 ประการ คือ 1)เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ(Nature-based)เป็นหลักที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น 2)เป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน(Sustainable Management) เพื่อเกิดเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม 3)เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้(Learning process) เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องทั้งต่อตัวนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง 4)เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงส่วนร่วมของชุมชน (Involvement of Local community) เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น(Local benefit)โดยหมายถึงการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิตและการได้ผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ในพื้นที่ล่องแก่งลำน้ำเข็ก มีผู้ประกอบการ มีทั้งสิ้น 14 ผู้ประกอบการ(ที่มา:การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคเหนือเขต 3) และลักษณะการให้บริการ

ล่องแก่งของผู้ประกอบการในพื้นที่ลุ่มน้ำเข็กเปรียบเทียบกับหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า กลุ่มผู้ประกอบการล่องแก่ง ส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการที่จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย คือ มีใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวแบบเฉพาะพื้นที่ และประกอบธุรกิจการจัดกิจกรรมล่องแก่งภายใต้หลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งมุ่งจะเน้นการกระจายรายได้ให้แก่ชุมชนในพื้นที่ โดยมีการจ้างประชาชนในพื้นที่เป็นนายหัว นายท้าย เรือยาง จึงทำให้ประชาชนในพื้นที่มีรายเสริมจากการท่องเที่ยว และยังคงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำเข็กที่เริ่มสร้างปัญหาให้กับชุมชน คือ ปัญหาขยะในแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งปฏิกูลที่มีมากขึ้น ขยะจึงเป็นปัญหาสำคัญที่ชุมชนลำน้ำเข็กยังต้องร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องวางแผนเพื่อรักษาสีสิ่งแวดล้อมให้ดี ซึ่งการท่องเที่ยวได้สร้างปัญหาขยะจำนวนมากให้กับชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยว(สุพล ศิริพรรณ,2538)และในปัจจุบันชุมชนร่วมกันจัดกิจกรรมการล่องแก่งเก็บขยะซึ่งผู้ประกอบการได้รวมตัวกันจัดตั้งเป็นสมาชิกเครือข่ายรักษาลำน้ำเข็ก โดยผู้ประกอบการได้นำเรือยางของตนเองมาร่วมกิจกรรมพายเรือล่องแก่งเก็บขยะโดยใช้วิธีหมุนเวียนผลัดเปลี่ยนกันไปจนครบ ส่วนการจัดกิจกรรมล่องแก่งเก็บขยะดังกล่าวจะถูกจัดขึ้นในทุกๆ 3 เดือน จะเห็นได้ว่าผู้ประกอบการท่องเที่ยวต้องพึงพาทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ ดยรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมการใช้แรงงานในชุมชนให้มากที่สุดมิให้นักท่องเที่ยวได้แก่ท่องเที่ยวมุ่งเน้นให้บริการที่มีคุณภาพ มุ่งสร้างกระบวนการเรียนรู้และการให้บริการล่องแก่งระหว่างนายหัว นายท้าย กับนักท่องเที่ยว ซึ่งเอกวิทย์ ณ ถลาง (2544)กล่าวว่า การถ่ายทอดความรู้ และการเรียนรู้จากการทำจริงได้ส่งต่อแก่คนรุ่นหลังด้วยการบอกเล่าเป็นกระบวนการเรียนรู้และการปรับตัวของชาวไทย สรุปแล้วการประกอบธุรกิจล่องแก่งของผู้ประกอบการอยู่ภายใต้หลักการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งสิ้น

4.4 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยว แนวคิดของชุมชนต้องการให้นักท่องเที่ยวไปในแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ควบคู่ไปกับการเข้าร่วมกิจกรรมล่องแก่งซึ่งมีหลายรูปแบบดังต่อไปนี้ คือ แบบที่ 1 ล่องแก่งลำน้ำเข็ก (ช่วงเช้า) ราคาท่านละ 750 บาท แบบที่ 2 ล่องแก่งลำน้ำเข็ก (ช่วงบ่าย) ราคาท่านละ 750 บาท แบบที่ 3 ล่องแก่งลำน้ำเข็กพร้อมที่พัก (ช่วงเช้า) ราคาท่านละ 1,550 บาท แบบที่ 4 ล่องแก่งลำน้ำเข็กพร้อมที่พัก (ช่วงบ่าย) ราคาท่านละ 1,550 บาท แบบที่ 5 ล่องแก่งลำน้ำเข็กและท่องเที่ยวชุมชนบ้านม่วงหอม ราคาท่านละ 950 บาท และแบบที่ 6 ล่องแก่งลำน้ำเข็กและท่องเที่ยวชุมชนบ้านน้ำดกบอย ราคาท่านละ 950 บาท ในพื้นที่ท่องเที่ยวบริเวณลุ่มน้ำเข็กเป็นปัจจัยดึงดูดที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนซึ่งในท้ายที่สุดการท่องเที่ยวจะเป็นช่องทางที่จะนำพาความเจริญในด้านเศรษฐกิจ สังคม แต่ชุมชนต้องร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยที่ชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำเข็กจะต้องไม่สูญเสียเอกลักษณ์ทางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม คือต้องมุ่งเน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

การประชุมวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ประจำปี 2553
“การพัฒนาชนบทที่ยั่งยืน” 21-23 มกราคม 2553

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ศึกษาขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) ของพื้นที่ลุ่มน้ำเข็ก

5.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสมควรสร้างทำน้ำขึ้นลง-ที่ได้มาตรฐาน เพื่ออำนวยความสะดวก และป้ายสื่อความหมายสำหรับอธิบายข้อมูลการท่องเที่ยวล่องแก่งให้แก่นักท่องเที่ยว

5.3 ควรมีการประเมินผลกระทบทางการท่องเที่ยวเป็นระยะๆ เพื่อเป็นการปกป้องทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ลุ่มน้ำเข็ก

6. กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอบพระคุณ กองทุนมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามที่เอื้อเฟื้อสนับสนุนทุนวิจัยจึงทำให้เกิดงานวิจัยชุมชนฉบับนี้ขึ้นมา และขอบพระคุณ รศ.สุวรีย์ วงศ์วัฒนา คณบดีคณะวิทยาการจัดการ อาจารย์เกษรา ดาตุเคล ดร.ถาวร พงษ์พานิช และ ผศ.ดร.ศุภลักษณ์ วิริยะสุนัน ที่เสนอแนะผลการวิจัยให้งานวิจัยฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

7. เอกสารอ้างอิง

- [1] การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ปี 2538-2539. กรุงเทพฯ. 2540.
- [2] สุภางค์ จันทวานิช. ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพฯ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2546.
- [3] สุธล ศิริพรรณพร. การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว: กรณีศึกษาชายฝั่งเมืองระยอง. การค้นคว้าอิสระ วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภูมิศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2538.
- [4] เอกวิทย์ ณ ถลาง. ภูมิปัญญาไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ. 2544.